Газета издается на балкарском языке с 1924 года.

Интернет-версия: gazeta.zamankbr.ru

# ЗАМАН

Геуюрге кюн, абустолну арт айы (декабрь), 6, 2022 жыл

№ 145 (21190)

ВРЕМЯ

КЪАБАРТЫ-МАЛКЪАР РЕСПУБЛИКАНЫ ПАРЛАМЕНТИНИ ЭМ ПРАВИТЕЛЬСТВОСУНУ ГАЗЕТИ

ГАЗЕТА ПАРЛАМЕНТА И ПРАВИТЕЛЬСТВА КАБАРДИНО-БАЛКАРСКОЙ РЕСПУБЛИКИ

Оноу

## Къабарты-Малкъарда магъаналы объектни къурулушу башланырыкъды

Къабарты-Малкъарда зыбыр къалгъан-къулгъанланы жарашдырыучу объектни къурулушун бардырыргъа белгиленеди. Бу инвестиция проектте юч миллиард сомдан аслам къоратуллыкъды. Анга бир жылгъа кир-кипчикни 300 минг тоннасын айырыргъа боллукъ комплекс, зыбыр къалгъан-къулгъанладан бир жылгъа 100 минг тоннасын жарашдырлыкъ объект да кирликдиле.

Кир-кипчик бла мадар этиуню эмда башында сагъынылгъан объектлени ишлеуню юсюнден КъМР-ни Башчысы **Казбек Коковну** «Россейни экология оператору» компанияны баш директору **Денис Буцаев** бла тюбешиуюню кезиуюнде да сёлешиннгенди.

«Казбек Валерьевич бла «Зыбыр коммунал къалгъан-къулгъанлагъа мадар этиуню» федерал проектни чеклеринде ишлеринде объектлени къурулушларын да сюзгенбиз. 2024 жылда республикада аллай комплексли объект болургъа керекди. Бизни компания анга керекли инвестицияланы 95 процент чакълы бирин бёлюрге хазырды. Регионнга концессиялы келишимни юсюнден оноу этерге эмда проект-смета документацияны жарашдырыргъа керек боллукъду», – дегенди Денис Буцаев.

Регионну табигъат болумлары инженер ишлени бардырып башларгъа онг берединe. Ол а проект-смета документацияны жарашдырыуну эмда экспертиза бардырыуну терклендирирге болашурукъду. Объектни къурулушун 2023 жылны жайында башларгъа боллукъду.

Республиканы оноучусу «Россейни экология оператору» компанияны баш директоруна хайырлы ушакъ бардыргъаны эмда республикагъа эс бургъаны ючюн жюрек ыразылыгъын билдиргенди. Тюбешиуден сора Казбек Коков КъМР-ни Правительтвосуна концессиялы келишим жарашдырыр ючюн, Россейни экология оператору бла бирге ишлеу жаны бла ишчи къауум къурагъа буюргъанды, деп билдиргенди КъМР-ни Башчысыны бла Правительтвосуну пресс-службасындан.

Приём

## Бир-бир тилекле олсагъат тамамланнгандыла

«Единая Россияны» 21-жыллыгъын белгилеуню чеклеринде КъМР-де партияны регион приёмныйинде 1-10 декабрьде инсанла бла тюбешиуле къуралгъандыла. Ары келгенлени тилеклерине бла тарыгъыуларына партияны республикада бёлюмюню оноучулары, Федерация Советни бла Къырал Думаны келечилери, КъМР-ни Парламентини депутатлары тынгылайдыла.

Биринчилени санында Парламентни спикери **Татьяна Егорова** бардыргъанды приёму.

Законла чыгъарыучу органны таматасына келген тилекле мобилизация бла аскерге чакъырылгъанланы юйюрлерине эмда кёп сабийли юйюрге себеплик, Херсон областьдан келген инсанны документлерин хазырларгъа болушлукъ бла байламлы болгъандыла. Дагъыда колледжде билим алыу, жашау журт-коммунал мюлкню иши, жашау турмуш бла байламлы тилекле да болгъандыла.

Келгенлеге законла ангылатылгъандыла. Бир-бир соруула жеринде тамамланнгандыла, тинтилирге кереклилени тамамлауну уа спикер кесини контролуна алгъанды.

Тюбешиуледен сора къуанчлы иш да болгъанды. «Единая Россияны» туугъан кюнюнде Татьяна Егорова партияны жангы келечилери Нурмагомед Докшукиннге, Заира Арамисовагъа эм Татьяна Соловьёвагъа билетле бергенди.

– Сиз партияны тизгинлерине киргенсиз. Ол бек къуанчлы ишди. Сиз тири болуругъузгъа ышанама. Бюгюнлюкде бизге магъаналы борчла салынгъандыла, адамлагъа болушургъа итиниулюк бар эсе, ол артыкъда магъаналыды. Партияны республикада бёлюмюню эмда кесими атыбыздан алгъышлайма, жамауат ишде жетишимле тежейме,– дегенди Татьяна Борисовна.

Партияны жангы келечилери уа кёп жылланы аны жанлыланы тизгинлеринде тургъанларын белгилеп, «Единая Россиягъа» кирирге оноуну не жаны бла да сагъыш этип сайлагъанларын айтхандыла. Ала партия бардыргъан ишлеге ыразы болгъанларын, кеслери да алагъа къатышыргъа хазырлыкъларын билдиргендиле.

**КъМР-ни Парламентини пресс-службасы.**

## Къабарты-Малкъар Республиканы Башчысы К.В. Коковну Доброволецни (волонтёрну) кюню бла АЛГЪЫШЛАУУ

**Хурметли шуёхла!**

Волонтёр къымылдауда бюгюнлюкде къайгъырылукъ, огъурлулукъ эм инсанлыкъ деген магъаналы ышанла биригипдиле. Ала барысы да жюрек чакъырылулары бла адамлагъа болушургъа излегеннени бирлешдиреди, кючлюлюгюбюзню, жамауатха къуллукъ этиуню юлгюсюн кёргюзтедиле.

Патриот, маданият, экология, билим бериу акциялагъа тири къатышып, сиз ахшы жумушла этерге, ёз республикабызны бла Россейни игиликлерине деп кесигизни билимигизни эм фахмугъузну хайырланырыгъа итинесиз. Сиз бола тургъан ишлени иги ангылайсыз, къоркъуулу эм къыйын жерлеге барыргъа угъай демейсиз. Ол пандемияны кезиуюнде да шарт кёрюннгенди. Медицина эм социал ишчиле бла бирге инфекциягъа къажаулукъда ал сатырлада болуп, къужур аурууну хорлауда аслам жумуш тындыргъансыз.

«Хорламны волонтёрлары» кымылдауну чеклеринде толтургъан ишигиз энчи сый-намысха тийишлиди, ол Уллу Ата журт урушну юсюнден эсгериулени сакълаугъа, ветеранлагъа билеклик этиуге, мемориаллагъа эм аскерчиле асыралгъан жерлеге сакъ болуугъа, ата-бабаларыбызны аскер эм урунуу жигитликлерине жаш тёлюню хурметин ёсдюрюуге, къыралыбызны тарыхын, Ата журтубуз ючюн ёхтемликни айнытыу сезимге себеплик этеди. Эмда, сёзсюз, бюгюнлюкде энчи аскер операциягъа къатышхан аскерчилерибизни аш-суу, обмундирование эм жылы киймиле бла жалчытыргъа болушуу, Къабарты-Малкъардан мобилизация этилгенлени юйюрлерине билеклик этиу жаны бла #БИЗБИРГЕБИЗ деген битеуроссей акцияны чегинде бардыргъан ишигизни къыймат лыгъын белгилерчады.

Бюгюннгю къыйыныракъ кезиуде бу магъаналы жумушда биригиулюкню кёргюзтгенлеге ыразылыгъымы билдиреме. Сизни юлгюгюз ёхтемлендиреди эм республиканы аслам ларын аллай ишле бла кюреширге кёллендиреди. Битеу жюрегимден сизни байрам бла алгъышлайма, магъаналы, бюгюнлюкде эмда изленген жумушда жетишимли болугъуз. Барыгъызгъа да саулукъ-эсенлик, огъурлулукъ тежейме.

ПАРЛАМЕНТ

## «Маданиятыбызны бла адет-тёрелерибизни сакъларгъа эм байыкъландырыргъа борчлубуз»

***«Шёндюгю заманны къоркъуулары эм адамны ниет сайлауу» XXXI Халкъла аралы Рождественский окъуланы чеклеринде VII Парламент тюбешиуле болгъандыла. Бу жол окъуула тёрт бёлюмге юлешиннгенлерин айтырчады. Депутатла КъМКЪУ-ну студентлери, тарыхны тинтиу бла кюрешген жаш алимле эмда Новоивановское элни орта школуну окъуучулары бла тюбешип, бюгюннгю кезиуде жаш адамланы ниет сайлаулары, Россейни социокультура тюрлююклерин сюзгенди. КъМР-ни Милет библиотекасында уа «Китапны болушлугъу бла – ахшылыкълагъа бла билимге» деген кёрмюч къуралгъанды.***

### ШЁНДЮГЮ КЕЗИУНЮ КЪОРКЪУУЛАРЫ

2 декабрьде Рождественский тюбешиуле КъМР-ни Парламентинде пленар жыйылыуу бла жабылгъандыла. Ары келгенлеге «Ниет хазнаны дуниясында» сурат кёрмюч къуралгъанды. Тюбешиуге депутатла, министерстволаны бла ведомстволаны къуллукъчулары, дин эм жамауат организацияланы, жаш тёлю биригиулени келечилери, алимле, студентле да къатышхандыла. Кенгешни спикер **Татьяна Егорова** бардыргъанды. Аны ача, Татьяна Борисовна жамауатны ниет, адеп-къылыкъ айныуну, билим бериуню, культураны, юйюр тёрелени, ёсюп келген тёлюню патриот ниетледе юйретиуню соруулары арт жыллада артыкъда магъаналы болгъанларын чертгенди. Шёндюгю кезиуде адамгъа, бир жанындан, ниет хазнаны, башха жанындан а – байлыкъны, ахча ишлеуню араларында сайларгъа тюшеди, дегенди.

– Бизге жалгъан культураны, ётюрюк тарыхны, ич дуниябызгъа, динибизге, тёрелерибизге келишмеген хазнаны сингдирирге кюрешгеди. Анга юлгюлени уа кёргенбиз. Кеслерин билимлилеге, айныгъаннга санагъан къыраллада адепсизликни, уятны адамны эркинликлерине санайдыла. Халкъ тёрелеге уа керексиз затхача къарайдыла. Фашизмни окъуна башын жулуп тебирегендиле. Жаш адамларыбызны быллай осал къылыкъладан сакълар ючюн, къолдан келгенни этерге борчлубуз, – дегенди Татьяна Борисовна.

Спикер РФ-ни Президентини Россейде ниет хазнаны, адет-тёрелени сакълауну эм кючлеуню къырал политикасы жаны бла Указында эсге салгъанды. «Ёмюрлени терининден келген культурабыз, тёрелерибиз Россейге къыйын кезиуледе къыраллыгъын сакъларгъа кёп кере болушхандыла. Аланы тас этерге эркин тюйолбюз»,– дегенди ол сёзюню ахырында.

### НИЕТ ЭМДА ЫРЫСХЫ БАЙЛЫКЪ

Жыйылгъанланы аллында Пятигорскну эм Черкесскни Епископу **Феофилакт** да сёлешгенди. Ол, биринчиден, 1868 жылда орус адабиятны классиги Ф.М. Достоевский жазгъан тизгинлени келтиргенди юлгюге. Ёмюр бла жарым мындан алгъа ол Россейни бла Европаны тенглешдиргенди. «Бизде ахшылыкълагъа, игиликлеге табынадыла, запад жамауатда уа – байлыкъгъа, ырысхыгъа, ариу жашау болумлагъа»,– деп жазгъанды ол.

**Ахыры 2-чи бетдеди.**

Улоу

## Тау эллеге — жангы автобусла

Республиканы транспорт эмда жол мюлк министри Аслан Дышеков алгъаракъда ВКонтакте социал сетьде бардырылгъан тюзюнлей эфирде Огъары Малкъаргъа, Тёбен Чегемге, Булунгугъа эмда талай башха жерлеге артыкъ доюн халда болмагъан автобусла жюрюгенлерини юслеринден сагъыннганда, жети жангы автобус сатып алынгъаныны юсюнден айтхан эди. Анга деп КъМР-ни бюджетинден 38,5 миллион сом бёлюннгенди.

Алай бла бу кюнледе окъуна тау эллеге (Огъары Малкъаргъа, Тёбен Чегемге, Булунгугъа, Хушто-Сыртха эмда Бызынгыгъа) маршрутлагъа жангы жамауат транспорт чыкъгъанды. Автобусла алгъаннны графиклери бла жюрююкдюле, водительлери да ары дери ишлеген адамла боллукъдула, деп билдиргендиле министерствода.

АЧЫЛЫУ

## Ёмюрледе унутулмазлыкъ батырлыкъ

***Тюнене Къабарты-Малкъарны Чегем районуну Яникой элинде халкъыбызны тарыхында къаллыкъ огъурлу иш болгъанды – Совет Союзну Жигити Байсолтанланы Юсюпню жашы Алим ёсген юйде музей ачылгъанды.***

Жигитни арбазына Къабарты-Малкъарны маданият министри Мухадин Кумахов, аны орунбасары Къарчаланы Аминат, республиканы Парламентини Председателини орунбасары Жанатайланы Салим, журналистле, маданият ишчиле, тау эллени келечилери, Яникойну жамауаты да жыйылгъан эдиле.

Музейни кюрау бла кюрешгенле, элни, районну администрацияларыны ишчилери эмда Алимни ахлулары ары келгенлеге хазырланып тюбегендиле: Алимни уллу суратлары бла тёрт баннер, аны эсгертмеси сюелген арбазда жигитликни, батырлыкъны юсюнден жырла айтыла, Чегем районну, Яникойну да юнармеецлери сыйлы къалауурлукъда сюелип эдиле. Жыйылыуну ишин Къабарты-Малкъарны миллет музейини директору Феликс Наков ачханды эм бардыргъанды.

Феликс Русланович, Алимни жашау жолуну юсюнден айта, Уллу Ата журт урушну жыллары не кёп артха кетип барсала да, ол къойгъан жарсыула, къыйынлыкъла эсде тургъанларын белгилегенди. Ол: «Биз фашистле бла кюрешде жан берген жигитлерибизни атларын унутургъа эркин тюйюлбюз. Байсолтанланы Алимни аты уа ол тизмеде биринчиледенди», – дегенди. Ызы бла сёзню Мухадин Кумаховха бергенди.

**Ахыры 2-чи бетдеди.**

Жазылыу-2023

## «Заманны» — хар таулу юйюрге!

**Багъалы окъуучула!**

«Заман» - миллетибизни жангыз газетиди. Аны бетлеринде малкъар халкъны маданият хазнасыны, тарыхыны, бюгюннгю жашауну, айтхылыкъ адамларыны, жетишимлерини эмда жарсыуларыны юсюнден басмаланнган материалланы сиз бир башха изданияда табаллыкъ тюйюлсюз.

Алайды да, жазылыгъыз, билеклик этигиз кесигизни газетигизге!

Жангы жылда да ол сизни керти шуёхугъуз, огъурлу сёз нёгеригиз болур деп ышанабыз.

**Бизни индексибиз – П 5893**

Жангычылыкъ 2 бет

***Искусстволаны Шимал-Кавказ къырал институтунда креатив практикаланы «Арт-Идея» арасы ачылгъанды.***

## Шимал Кавказда биринчиди эмда жангызды

Усталыкъ 3 бет

***Нальчикни бир-бир предметлени терен окъутхан тогъузунчу номерли мектебинде малкъар тилден бла адабиятдан дерсле берген устазларыбыз дайым да айырмалы болгъанлай келедиле. Аладан бири уа Бийчеккуланы Танзиляды.***

## «Тилибиз айныр ючюн, анга биз бирча къайгъырырыгъа керекбиз»

Тынгылылыкъ 4 бет

***Бабугентни амбулаториясында кёп жылланы бет жарыкълы ишлеп тургъан фельдшер Макытланы Азнорну къызы Зухураны юсюнден жазарыбызны тилеп сёлешедиле. Таулу тиширыугъа ыразы болуп сёлешгенлеге уллу кёллюлюк этмей, толу хапар билир мурат бла Бабугентге барып, талай адам бла тюбешгенди бизни корреспондентибиз.***

## «Ишими жаратханым, жамауатымы ыразылыгъы да кёллендиредиле мени»

# «Маданиятыбызны бла адет-тёрелерибизни сакъларгъа эм байыкъландырыргъа борчлубуз»

**Ахыры. Аллы 1-чи бетдеди.**

– Достоевскийни сёзлери шёндюгю заманны шарт ачыкълайдыла. Хау, адам къолайлы, ырахматлы болургъа керекди, аны байлыкъны жашауну магъанасы этерге жарамайды,– дегенди ол.

Феофилакт Расул Гамзатовну: «Дагъыстанда мен аварлыма, Россейде – дагъыстанлыма, тыш къыралда уа оруслума»,– деген сёзлерин да эсгертгенди. «Бизни культура, тил, ниет байлыгъыбыз бириккиредиле.

## СОРУУЛАГЪА ЖУУАПЛА ИЗЛЕУ

КъМР-ни Муслиманларыны дин управлениясыны башчысыны биринчи орунбасары – республиканы къадийи Мисирланы Хызыр, сюзюлген теманы магъаналылыгъын белгилен, аны жашауда бардырыуда хайырлы мадарла табаргъа кереклисин айтханды.

Ызы бла Рождественский окъуланы чеклеринде бардырылгъан тюбешуилени эсеплери чыгъарылгъандыла. Парламентни Билим бериу, илму эм жашау тёлюню ишлери жаны бла комитетини башчысы **Нина Емузова** жыйылыуну темасын сюзюу энди башланнганын чертгенди.

Ушакъладан сора адамла бюгюнгю кюн бла жашагъанлары, узакъ болжалны юсюнден сагъыш этмегенлери, байлыкъгъа итиннгенлери ачыкъланнганын белгилегенди. «Адам озгъан жылланы эмда келир заманны юсюринден сагъыш этмесе, къуру да бюгюнню онглары бла хайырланырыкъды. Алай келир цивилизацияны къураургъа биз жууаплы болгъаныбызны ангыларгъа тийишлиди»,– дегенди ол.

Жаш тёлюню ишлери жаны бла министр Азамат Люев РФни Президентини Указына кёз къарамын билдиргенди. Ол докуумент стратегия магъаналы болгъанын, аны эртте къабыл кёрюрге кереклисин белгилегенди.

Министр ёсюп келген тёлюню юйретиуде юйюрню, школну, вузну магъаналарыны юслеринден да айтханды. Къыралда жаш тёлюге къуралгъан онглагъа эс бургъанды: грант конкурслагъа, программалагъа. «Жаш адамла жаланда эркинликлерин биледиле, борчларын а унутуп къойгъанна ушайды. Алай кесинги излемлерингден эсе кенг къараргъа керекди жашаугъа, туугъан журтуму айныууна къаллай юлюш къошарыкъма деп, сагъыш этерге борчлубуз»,– дегенди.

## ТАМАТАЛА БЛА ГИТЧЕЛЕ

КъМКъУ-ну орус тилни бла битеулю языкознаниялы кафедрасыны башчысы **Башийланы Светлана** уа ниет (духовность) сёзлюкледе къалай ангылатылгъанына, адепкъылыкъ ёмюрлени теренинде къуралгъанына юслеринден айтханды.

Светлана Конакбиевна жаш тёлюню бла таматаланы аралырында болумлагъа энчи эс бургъанды. Ол шёндюгю жаш адамла билимге итиннгенлерин, фахмулу болгъанларын чертгенди. Алай аланы айныуларында ата-аналаны магъаналары улуду. Сабийлерине тынгыларгъа, аланы эшитиргъе, сансыз болмазгъа, заманым жокъду деп къыстамазгъа, алагъа ачыуланмазгъа чакъыргъанды. «Хар не да юйюрден башланады. Сабий тазады, аны ахшылыкъланы, ариулукъланы, игиликлени юлгюлеринде ёсдюрюрге керекди»,– дегенди ол.

Гуманитар тинтиулени институтуну этнология эм этнография бёлюмюню башчысы **Дмитрий Прасолов** а Миллет музейде тюбешиу кёзлей бардырылгъаныны, анда этилген докладланы, жаш алимлени оюмларыны юслеринден айтханды.

Сабийлени бла жаш тёлюню битеуроссей къымылдаууну республикада бёлюмюню советини башчысы **Аслан Шипшев** а тюбешиуге фахмулу жаш адамла бла бирге келгенди. Ол бу кюнледе тюрлю-тюрлю тюбешиулеге къатышханын белгилегенди. «Ушакъланы кёзиуюнде аланы бютюнда бек жарсытхан беш затны айтырларын тилегенбиз. Асламы аланы ангылламагъанларын, ата-аналарга бла байламлыкъна болмагъанларын белгилегенди. Бу затлагъа эс бурургъа керекди»,– дегенди ол.

## ОЮМЛА

Тюбешиуде Новоивановское элни Шура Козуб атлы орта школуну башчысы **Елена Хиврич**, Нальчикни 33-чю школуну окъуучусу, «Большая перемена» битеуроссей конкурсда хорлагъан **Ахмед Колбунов** да сёлешгендиле.

Ызы бла залда олтургъанланы сюзюлген соруугъа кёз къарамларын билдирирге онглары болгъанды. Залда жыйылгъан жаш адамланы темагъа сейирлери уллу болгъанын айтырчады. Ала тёгеректеги къудуретни сакълауну, ахча, ырысхы тёрелени алышмазлыгъыны, уязны даражасын кётюрюрге кереклисини юслеринден айтхандыла. Дагъыда биогюнлюкде жаш адамла энчи операцияда Ата журтубузну, тёрелерибизни, ана тилибизни сакълагъанларын да белгилегендиле. Школлада окъуучула тенглерине зорлукъ сынатхан, хыликкя этген кезиуле болгъанларын айтып, ачыгъанлагъа болушурча школлада психологла жетишмегенлерин да билдиргендиле.

Ахырында Татьяна Егорова ушакъ магъаналы эм сейир болгъанын белгилегенди. «Къыралыбызны келир кюню ючюнниет, культура, тарых, адет-тёре байлыгъыбызны сакъларгъа борчлубуз. Ала Россей къыралыкъны, Ата журтубузну жалынчакъсызлыгъыны мурдорудула. Бу жууаплы ишни уа барыбыз да бирге тамамларгъа керекбиз: власть, граждан обществону институтлары, таматала, жаш адамла да», – дегенди спикер.

**ТИКАЛАНЫ Фатима.**

# Ёмюрледе унутулмазлыкъ батырлыкъ

**Ахыры. Аллы 1-чи бетдеди.**

Мухадин Лялюшевич Байсолтанланы Алимни, аныча жигитлени жашаулары бар аланы ызларындан келген тёлюлеге юлгю болгъанын белгилел, къыралын, халкъын душмандан къоруулай этилген батырлыкъны жолу юзюлмегенин, ол биогюн да болдурула тургъанын чертгенди. Ол жаш адамланы Алимча, халкъыбызны атын айтдыргъан жашларына ушаргъа чакъыргъанды эмда бу ишге къыйыны киргенлени барына да, Алимни жууукъларына, ахлуларына, ол санда жашы Валерийге, эгечи Азинатха да энчи ызарылыгъын билдиргенди.

Жанатайланы Салим бу кюн Чегем районнга, саулай республикагъа да энчи болгъанын белгилел, жамауатны бу уллу иш бла алгъышлагъанды. «Байсолтанланы Алим, бизни республикадан биринчи болуп, «Совет Союзну Жигити» деген даражалы атны алгъанды. Биогюн былайда бола тургъан ишле жангы тёлюлени анга ызарылыкъларын кёргюзтедиле, аны эсде тутууну кючлейдиле. Алимни юлгюсюнде ёсе келгенле ата журтну къалай сюергеке керек болгъанын кёредиле. Биогюн Украинада бола тургъан ишлеге къатышхан жашла аталарыбызны жигитликлерин эсде тутадыла. Ала да хорламлы боллукълары хакъды. Алим а ёмюрге да эсде турлукъду», – дегенди ол.

Ызы бла сёз Яникой элни ветеран советини председатели Бечелланы Хабазгъа берилгенди. Хабаз, Алимни аты бир заманда да халкъны эсинден кетмегенин, эллилери анга не заманда да сый бергенлерин эсгертип, Алимни Яникойда туугъаны, бу бола тургъан ишле аны да, эллилерин да ёхтемликден толтургъанларын айтханды. «Алим бизни жюреклерибизде. «Жигитлигинг, батырлыгъынг, Алим, битеу къыралгъа айтылгъанд, Балтий тенгизи сени жутса да, Атынг халкъынг бла къалгъанд», – деген сёзле бош сёзле тюйюлдюле», – дегенди ол. Аны бла бирге ол ары келгенлеге ызразылыгъын билдиргенди.

Байсолтанланы Валерий, Жигитни жашы: «Мен бюгюн бу уллу ишге асыры ызразы болгъандан, бек абызырапма. Жаш тёлюге, аланы ызларындан келликлеге керекди бу музей да, мени атамы эсгериу да. Къарындашларыма, эгечлериме бу иш ючюн бек ызразыма», – дегенди ол.

Жигитни эгечи Байсолтанланы Азинат а бу иш бла байламлы Санкт-Петербургдан келгенди. Ол, къарындашыны этген жигитлиги жете келген жашлагъа юлгю болугъуна ышаннганын айтханды. Дагъыда бу ишде киши да уллу кёллю болмагъанын чертип, Къабарты-Малкъарны Башчысына, Правительствогъа, республиканы культура министри Мухадин Кумаховха, аны орунбасары Къарчаланы Аминатха, Феликс Наковха да жюрек ызразылыгъын билдиргенди. «Биз кючлю къыралда жашайбыз. Россейни хорлагъан болмагъанды. Бизни тамыларыбызда жигитлени къанлары саркъады. Биогюн бара тургъан кюрешде да биз хорламлы боллукъбуз», – дегенди ол.

Жуболаны Жамболат бла Жаникаланы Элдар Байсолтанланы Алимге жораланнган жырланы жырлагъандыла. Чегем районну кадет школуну, Яникойну да юнармеецлери, школлулары жигитге аталгъан назмула айтхандыла. Добагова Аделина Гуртуланы Салихни «Алим» деген поэмасындан юзюкню бир да аламат окъугъанды. Батырова Раксана уа Алимни юсюнден къабарты тилде назму эшитдиргенди.

Ызы бла Алимни арбазда эсгертмесине гюлле салынгнгандыла, жыйылгъанла Юй-музейдеги экспонатлагъа къарагъандыла.

**МУСУКАЛАНЫ Сакинат.**

**Жангычылыкъ**

# Шимал Кавказда биринчиди эмда жангызды

Келишимге къол салгъан кезиу.

Къонакълагъа той бла тюбегендиле.

Искусстволаны Шимал-Кавказ къырал институтунда креатив практикаланы «Арт-Идея» арасы ачылгъанды. Аны къууанчына КъМР-ни Правительствосуну Председателини орунбасары Марат Хубиев, республиканы культура министри Мухадин Кумахов, КъМР-ни миллетлени ишлери эмда жамауат проектле жаны бла министри Анзор Курашинов, КъМР-ни жарыкъландыры эмда илму министри Анзор Езаов да къатышхандыла.

Араны директору Юлия Савичева бу ара «Маданият» миллет проектге тийишлиликде къуралгъанын билдиргенди, соруулагъа жууапла да бергенди.

Андан сора кенгеш башланнганды. Аны ача, Юлия Савичева быллай арала Россейде жаланда жыйырма алты бийик окъуу юйде ачылгъанларын, ала бла да къаты байламлыкъ жюрютюлюгюн билдиргенди.

СКГИИ-ни ректору Рахайланы Анатолий быллай аламат араны аланы институтда ачаргъа себеплик этгенлери ючюн республиканы оноучуларына жюрек ызразылыгъын билдиргенди. Аны къураугъа къыйынларын салгъан жаш адамлагъа, студентлеге да ыспас этгенди. Ол окъуу юйде кёп жангылыкъла бола тургъанларын айтып, кадет музыкалы корпусну юлгюге келтиргенди.

Марат Хубиев а бу проект бек магъаналы болгъанын чертгенди. «Бюгюнлюкде Шимал Кавказда ол жангызды. Россейде да быллай арала кёп тюйюлдюле. Мында электрон амал бла кёп жумушну тамамларгъа боллукъду»,- дегенди.

Мухадин Кумахов да къуралгъанды. Гитчесинде сурат алыргъа, телевизор бериуле къураргъа, аланы тийишдирирге, ауазны жазаргъа битеу керекли затла бардыла. Экинчисинде уа мастерскойла, коворкинг-ара эмда театр майдан ишлейдиле. Алада чыгъармачы проектлени жарашдырыргъа боллукъду.

Къонакъла студиялада болгъандыла, алада оборудование къалай ишлегенин да кёргендиле.

Ызы бла Правительствону Председателини орунбасары Марат Хубиев да тургъанлай, министрле Мухадин Кумахов, Анзор Езаов, Анзор Курашинов, институтну ректору Рахайланы Анатолий да бирге ишлеуню юсюнден келишимге къол салгъандыла.

Рахайланы Анатолийден араны юсюнден дагъыда бир кере тынгылы айтырын тилегенме. «Анда оборудование, техника да шёндюгю заманны излемине тийишлидиле. Хар жаш адам кёп тюрлю жаны бла усталыгъын ёсдюрюрге боллукъду. Студия студентлеге, бютюнда бег а кеслерини чыгъармачы хунерликлерин туура этерге сюйгенлеге деп къуралгъанды. Мында кесини жумушун этерге излеген адамгъа биз аппаратураны, тийишли усталыгъы болгъан юйретичюню да берирге къолубуздан келликди. Бек башы уа, мен оюм этгенден, бу ара республиканы, Нальчик шахарны да даражаларын бютюн бийикге кётюрлюкдю»,– дегенди ол.

**ХОЛАЛАНЫ Марзият.**

**Жарсыу**

# «Жарыкъ сыфаты халкъыны эсинде къаллыкъды»

КъМР-ни Башчысы **Казбек Коков** Дагъыстан Республиканы Къырал советини сыйлы таматасы **Магомедали Магомедовну** юйюрюне къайгъы сёз бергенди.

«Россей Федерацияны Урунууну Жигити, Дагъыстан Республиканы Къырал советини сыйлы таматасы Магомедали Магомедович Магомедов жашаудан кетгенди. Ол туугъан республикасыны бла Россейни чынтты патриоту болгъанды, къыралыбызны бек къыйын кезиуюнде Дагъыстанда мамырлыкъны эмда аны халкъларыны бирликлерин сакълаялгъанды, Шимал-Кавказ регионда ырахатлыкъ сакъланырына, аны айнытыугъа да уллу къошумчулукъ этгенди.

Магомедали Магомедовични ёлгенине бушуу этгенини билдиреме эмда юй бийчесине, хурметли Зулгижат Магомедовнагъа, жашы Магомедсалам Магомедалиевич Магомедовха, Дагъыстанны башчысы Сергей Алимович Меликовха, къарындаш республиканы битеу халкъына да къайгъы сёз береме. Аны жарыкъ сыфаты халкъыны эсинде къаллыкъды», – деп айтылады КъМР-ни Башчысыны къайгъы сёзюнде.

**КъМР-ни Башчысыны бла Правительствосуну пресс-службасы.**

**Документле**

## «Къабарты-Малкъар Республиканы 2023 жылгъа эм 2024-2025 жылланы план кезиуюне республикалы бюджетини юсюнден» Къабарты-Малкъар Республиканы законуну проектини юсюнден Къабарты-Малкъар Республиканы Парламентини БЕГИМИ

Къабарты-Малкъар Республиканы Парламенти **бегим этеди**:

1. «Къабарты-Малкъар Республиканы 2023 жылгъа эм 2024-2025 жылланы план кезиуюне республикалы бюджетини юсюнден» Къабарты-Малкъар Республиканы законуну проектин биринчи окъулууда къабыл кёрюрге.

2. Бу бегимни Къабарты-Малкъар Республиканы Башчысына, Къабарты-Малкъар Республиканы Парламентини комитетлерине эмда Къабарты-Малкъар Республиканы Правительствосуна берирге.

3. Къабарты-Малкъар Республиканы Правительствосу «Къабарты-Малкъар Республиканы 2023 жылгъа эм 2024-2025 жылланы план кезиуюне республикалы бюджетини юсюнден» Къабарты-Малкъар Республиканы законуну проектин 12 декабрьде экинчи окъулуууна тюрленриулени хазырлагъанда бу шартланы тюзетирге тийишлиди:

а) «2023 жылгъа эмда 2024-2025 жылланы план кезиуюне федерал бюджетни юсюнден» Федерал законда белгиленнген къошакъ ачхаы ёлчемин эсге алыу бла «Къабарты-Малкъар Республиканы 2023 жылгъа эм 2024-2025 жылланы план кезиуюне республикалы бюджетин» тюзетирге

б) «Къабарты-Малкъар Республиканы 2023 жылгъа эм 2024-2025 жылланы план кезиуюне республикалы бюджетинде 2023 жылгъа эм 2024-2025 жылланы план кезиуюне муниципал къуралыуланы бюджетлерине трансфертлени юлешиуню келишдирирге.

4. «Къабарты-Малкъар Республиканы 2023 жылгъа эм 2024-2025 жылланы план кезиуюне республикалы бюджетини юсюнден» Къабарты-Малкъар Республиканы законуну биринчи окъулууда къабыл кёрюлген проектине тюзетиулени Къабарты-Малкъар Республиканы Парламентини Бюджет, налогла эм финанс рынокла комитетине 2022 жылда 14 декабрьге дери кёргюзтюрге кереклисин тохтащдырыргъа.

5. Къабарты-Малкъар Республиканы Парламентини Бюджет, налогла эм финанс рынокла комитетине белгиленнген законопроектни берилген эсгертиулеге, тюзетиулеге, предложениялагъа кёре жангыдан тинтирге эмда Къабарты-Малкъар Республиканы Парламентине экинчи окъулууда кёргюзтюрге.

6. Бу Бегим къабыл кёрюлген кюнден башлап кючюне киреди.

**Къабарты-Малкъар Республиканы Парламентини Председатели Т. ЕГОРОВА**

Нальчик шахар, 2022 жылны 24 ноябри, № 601-П-П

## «Къабарты-Малкъар Республиканы 2022 жылгъа эм 2023-2024 жылланы план кезиуюнде республикалы бюджетини юсюнден» Къабарты-Малкъар Республиканы Законуна тюзетиуле кийириуню юсюнден» Къабарты-Малкъар Республиканы Законуну юсюнден Къабарты-Малкъар Республиканы Парламентини БЕГИМИ

Къабарты-Малкъар Республиканы Парламенти **бегим этеди**:

1. «Къабарты-Малкъар Республиканы 2022 жылгъа эм 2023-2024 жылланы план кезиуюне республикалы бюджетини юсюнден» Къабарты-Малкъар Республиканы Законуна тюзетиуле кийириуню юсюнден» Къабарты-Малкъар Республиканы Законун къабыл кёрюрге.

2. Къабарты-Малкъар Республиканы Правительствосу 2022 жылда къыралны иелигинде болгъан ырысхыны приватизациясыны прогноз планына (программасына) бу Законнга кёре тюзетиуле кийирирге тийишлиди.

3. Бу Законну Къабарты-Малкъар Республиканы Башчысына къол салыр эм жамауатха баям этер ючюн берирге.

4. Бегим къабыл кёрюлген кюнден башлап кючюне киреди.

**Къабарты-Малкъар Республиканы Парламентини Председатели Т. ЕГОРОВА**

Нальчик шахар, 2022 жылны 24 ноябри, № 603-П-П

Мадарымлыкъ

# «Къош да бара-бара тюзеледи, дегенлей, мюлкюмю аз-аздан тирилте баргъанма»

***Тохаланы Азреталийни жашы Керим жашауууну асламысын малчылыкъгъа жоралагъанды. Хушто-Сыртда мектепни бошагъанчал фермагъа ишлерге баргъанды. Аскерден къайтхандан сора уа Нальчикде Эл мюлк академияны зоотехния бёлюмюне заочно киреди. «Родина» колхозгъа зоотехник керек болгъанда уа, аны ары чакъырадыла. Бу жууаплы ишде ол жыйырма жылдан аслам заманны урунгъанды.***

Юй бийчеси Журтубайланы Тамара бла ала эки сабий да ёсдюргенди. Къызла Къабарты-Малкъар къырал университетни юридический факультетин бошагъандыла. Аладан бири Россейни МВД-сыны Краснодардагъы университетини Шимал-Кавказ институтунда ишлейди, экинчиси уа – Нальчикде сюд приставлада.

Бу кюнледе мен Тоха улугъа тюбел, аны бла ишини, жашауну юсюнден да ушакъ этгенме.

**– Керим, санга отуз жыл да толгъунчу эл мюлк жаны бла энчи иели ишни къурап, аны бла кюрешип башлагъанса. Анга сени не зат таукеллендиргенди?**

– Бизни арбазда мал болмагъан заманны билмейме. Гитчелигимден окъуна малгъа къараргъа юйренгенге, вузда окъугъанымда уа илму жаны бла да билим алгъанма. Алай бла колхозгъа зоотехник болуп киргинчи сынауум бар эди.

Колхозла, совхозла чачылгъанларында, кёпле ишсиз къалгъандыла. Мен а якланы жайыуну къолгъа алгъанма. Биринчи заманда малла кёп тюйюл эдиле. Бызынгыдан, Бабугентден, башха элледен да сатып алгъанма аланы. Бусагъатда ала жюзден артыкъ боладыла.

**– Кесинге ишлеген къыйынмыды?**

– Якайсы ишда да тынч тюйюлдю, мал тутхан а бютюнда. Алай кесинге ишлеген хычыууунду, сейирликди. Ахча файданы юсюнден айтмайма. Киши оноу этмейди, кесинг билесе нени къалай, къачан этерге кереклисин. Якла жылны узунуна таулада кечиледиле. Мен барып алагъа къарайма, ашларын да береме. Манга юч жыйырма жыл болады, бош туралмайма. Биринчи Чегемде жашайма. Шахарны къыйырында юч-тёрт гектар жер алгъанма, фермам барды. Анда уа этте ден элли малла тутама. Эки ишчим да барды.

**– Этни уа къайда сатаса?**

– Республикада эт жарашдыргъан цехле, комбинатла да аладыла. Алгъаракълада уа якланы жыйырмасын дагъыстанлыла, дагъыда аллай бирин дюгерлице да алгъандыла.

**– Як этни алай кёп адам ала болмаз деригим келеди.**

– Ол алай тюйюлдю, аны кёпле сайлап аладыла. Биринчиден, як таулада отлайды, таза суу ичеди, экинчиден, ол тууар этден эсе учузду.

**– Арт заманлада этни багъасы кётюрюлгенди, сен оюм этгенден, аны сылтауу неди?**

– Онг болуп, этни базарда сатыучуладан алмай, тюзюнлей бизден алынса, ол учуз келлик эди. Алай баш сылтау уа мал ашлары багъа болгъанларындады. Экинчиси уа - кютюу жерлени азлыгъы.

Мал тутхан тынч тюйюлдю, андан аллай бир улуу файда да чыкъмайды. Аны себепли малчылыкъ бла кюрешгенде да азайып барадыла. Эллилени, бютюнда жаш адамланы, малла тутаргъа кёллендирирге, алагъа къыралны жаныгдан да тутхучлулукъ этерге керекди.

Бусагъатда элде жашау алгъынча къыйын тюйюлдю. Жолла тапландырыладыла, газ, электрокюч, суу да хар юйде, арбазда да бардыла. Жаш адамла элге къайтырча этерге, аланы иш бла жалчытыргъа керекди. Иши, анга кёре тийишли хакъы болгъан адам элден кетерик тюйюлдю.

**– Сен а къыралны жанындан болушлукъ кёргенмисе?**

– Бир кесек. Къош да бара-бара тюзеледи дегенлей, ишими аз-аздан тирилте баргъанма. Фермаларыма кесим ишлегенме. Совхозда жыйырмадан артыкъ жылны урунгъаным зырафына кетмегенди.

**– «Заман» газетге жаздыргъанлай туруучунгу да билеме, аны юсюнден да айтсанг эди.**

– Ана тилибизде чыкъгъан жангыз газетибизни алмай къалай жарайды да? Театрбыслыны да сюеме, «Балкарияны» тепсеулерин кёрюрге барыучубуз.

Хау, малла тутхан, мюлк жюрютген да бек игиди, алай миллет адет-тёрелерибизни, маданиятыбызны унутургъа жарарыкъ тюйюлдю. Ана тилибизде чыкъгъан газет, журнал, театрыбыз, ансамблибиз да болмасала, миллет да боллукъ тюйюлдю деп, мен алай къарайма.

Ушакъны **ХОЛАЛАНЫ Марзият** бардыргъанды.
**СУРАТДА** : Тохаланы Керим.

Суратны автор алгъанды.

Эссе

# Бир кёргенлей жаратылгъан сюймеклик

**З**аман жетгенлей, Мурат мектепни да бошады, бийик билим да алды. Къалгъанлача, хар кюнден ашыгъып ишге барып, юйюне къайтып турду. Жашаугъа тарыгъырча жукъ жокъду, юйде, ишде не да тапды. Аны жашауу тынч, къайгъысыз, тюрленмей баргъанды.

Тойланы биринде аны чырайлы къызгъа кёзю илинеди. Тюз ол кезиучюкде къызны бет сыфаты аны жюрегине тюшюп къалады. Жаш кёп ариу къыз кёргенди, алай мунуча, учхара къарагъанда окъуна кёлге асыу болгъанын биринчи эслейди. Аны сыфатын хар заманда да кёз алдына келтире: «Жер башында ариулукъ эм сюймеклик барды», – дейди кеси-кесине.

Ол къызгъа тюберге бла тюбемезге кёп кере экши болгъанды. Бирде тюберигине таукел болуп, кёлю кётюрюлгенди, башха заманда уа, тюнгюлюп, мудах болгъанды. Алай жюрегинден умутун тас этмегенди, сюймеклиги жууапсыз болса да, жашны кёллендиргенди эм къарыу бергенди.

**К**юз арты бла бирге окъуу жыл да келди. Сабийле ариу кийинип, къолларында гюл къысымлары бла мектепге ашыгъадыла. Биринчи классха баргъанлары уа аналарыны къолларындан тутуп келедиле. Муратха да къарындашындан туугъанны, атасы бла анасы ишде болгъанлары себепли, мектепге элтирге тюшдю.

Жашчыкъ, къолундан ычхынып, устазына чапханлай, Мурат бир кесек мычып, кетеме деп тебиргеннлей, сабийле бла сёлеше тургъан устазны къарамы бла тюбешип къалдыла. Ол къызны таныды, сейирсинди, жунчуду, жеринден тебалмай, симсиреп, бир зат да айталмай къалды. Ол алай зте тургъунчу, сабийле, устазларыны ызларындан тизилип, классларына чачылдыла.

**Ж**аш къызны кёргенине къууанды. Аллай бир заманны ичинде аны бир кере окъуна кёрюрге термилип тургъанлай, мураты аллына келди. Эсин жыйып, тёгеригине къараса, школну арбазында къуру кеси коелип тура эди. Башы сагъышха кетип, тёгерегинде бир затха да эс бурмай, артха бурулуп юйюне тебиреди. Къызны ариу сыфаты анга къайда да, не заманда да таянчакъ болгъанды. Бир-бирледе кёлю бузулса, бир затха арсарлы болса неда жангылса, къыз эсине тюшюп, кёлю кётюрюлюп, неге да таукел къарагъанды. Анга тюбесе, сёзню неден башларыгъына, кесин къалай жюрютюрюгюне, ушакъны нени юсюнден бардыгъынына акъыл этип, хазыр болуп тургъанды.

Энди уа армау болуп, айтыргъын-къаллыгъын билмей къалгъанды. Къууангандан сора да, къыз бла танышалмай къалса, кесине не боллугъун ангылап, тынгысыз болду.

**О**къуудан чыгъып сабийле бла келе туруп, орамла къошулгъан жерде тюбедиле жаш бла къыз. Бир бирлерин ангылай, айтханларына сыйына, тёзе, шуёхлукъ жюрюте, артда жау бола, жараша кёп заманны турдула.

**Т**ау артындан кюн чыгъа келип тийрени жарыкъгъа алдырды. Кюн тийгенгне къууана, терекледе чапыракъла шыбырдагъан таууш этедиле. Къушла къанатларын кеннге жайып, къалаурда кибик бийикге чыгъа, энишге тюше, учуп айланадыла. Череклени ариу сууларында чабакъчыкъла кёрюнедиле. Агъачдан келген аязчыкъ бир кесек тирилик береди. Тийрени битеу ариулугъун кёрюр ючюн бек бийик жерге чыгъаргъа керекди.Тау башына чыкъгъан а тынч тюйюлдю. Алай, жаш адамла нени да хорлан, кеслерини умутларына жетерге таукелдиле.

Кылакъ бла ёрге чыгъа туруп экиси да терен чунгургъа жетгинчи, къыйынлыкъ сынамай келдиле. Мында уллуташланы тёгереклерине айланып, гитчелени уа юслерине минип барыргъа тюшдю. Ол а кёп къарыу бла заман алып кюяды. Анга чунгурда хауа жюрюмегенин, кюнню жайдача къыздыргъанын эм бир жерде ауана кёрюнмегенин къошсанг, энди андан ары бираз солумай баргъанны магъанасы жокъду. Жаш, къыйналса да, тёзерге кюрешеди. Къызны уа къарыуу кетгенди, сусаплыкъ къысханды. Жеринден тепмей, башын да энишге этип, терк-терк солуй, ташха олтуруп къалгъанды. Бети кетип, кёзлери къызаргъанлыкъгъа, ол кесини ариулугъун тас этмегенди.

**Ж**аш билимин, къарыуун аямай, къызгъа эс бёлюрге кюрешеди. Арлакъда ёсген уллу битимни чапырагъында жыйылып тургъан ариу жауун сууну ууучу бла алып келип, анга ичиреди, бетин жуудурады. Тау башына жете, табийгъат тюрлюден-тюрлю, ариудан-ариу кёрюнеди. Алай жол къыйындан -кыйын, аны бла бирге сейирден-сейир бола барады. Сырт уллу тёше тиреген жерде, жауунланы хатасындан болур, жер юзюлюп тура эди. Бир кесек энип, башха жер бла биягъы ёрге чыгъаргъа тюшдю. Бу жол не узакъгъа созулса да, жаш бек ыразыды. Быллай ариу къыз бла таугъа чыгъып баргъаны жашны ёхтемлендиреди. Аны бла къайбы барыргъа да хазырды.

Тау башына жетерге аз къалгъанлай шауданчыкъны ариу шорхулдагъаны бекден-бек эшитилди. Суусапны къандырып солугъандан сора, экиси да ач болдула. Жаш олсагъат окъуна тёгеркеде ёсген къызыл, къара наныкъны, чертлеуюкню, агъач кертмени, жилекни, къызыл ишхилдини, къара, къызыл дугъумну эм башха жемишлени къызны аллына жассы ташха келтирип салды.

**Б**ийикден тийрени ариулугъу эм беркеги къол аязда къа кёрюнеди. Аны терен, ариу ауузлары, кёп суулары, кенг гатлешлери, толкъунлагъа ушагъан дурулары, антау гебенлери, бир бирлеринден бийик къаяла, къалын агъачла, кёзкёргенде тау тизгин кюнде жылтырай, жабыла, ачыла турады. Битеу сууланы кесине кёшуп, биргесине алып келген агъымча, тийрени битеу ариулугъу къызны кёк кёзлерине жыйылгъандыла. Бу ариулукъгъа сюйюнюп бошагъынчы къаты жел келди, кюнню булутла жапдыла. Къайда эсе да, кёк кюкюреди. Агъач башында элия урду, жауун жауун башлады. Къайбы къачаргъа билмей, экиси да, суу секиртмени бла къаяны аллына чыкъгъанны ортасында ачыкъ жер бла чучхурну ичине кирдиле. Мында къаранглы болгъанлыкъгъа, къургъакъды. Хар элия ургъаны бла къыз жашха къысылады. Дорбунну ичи, мияла юйде кибик, бир кесекге жарыкъ болады. Кёкню кюкюрегени, бир-бирледе тауланы силкиндиреди. Башындан суу бла келген ташла, жерге тийип, таууш этип бир жанына чартлайдыла.

**К**юн ачылгъанлай, табийгъат башха тюрлю кёрюнду. Ариу жауун суучукъла, бирге жыйыла келип, таудан энишге кёчюладыла. Кёкде, бир-бирде кеслерине эс бёлдюргенча, къанатлыла кыычыра-къычыра, ючгюл тизгин алып, къыбыла таба учуп барадыла. Тау черекни жагъасында бийик нараталны къатларында сюелген жаябел къыз алагъа ушайды. Ол чапыракъланы ёрге атады, агъач ичи бла кюйюзню юсюндеча барады. Тереклен тюшген чапыракъла уа аны юсюне алтын кесеклеча жауадыла. Бу ариулукъгъа, сейирликге къарап, кёзлери тоймайды. Жел аны къалын чачын ийнакълайды, бетин жабады, артха тарайды.

Тийрени ариулугъу бла къызны сыфаты бир бирлерин толтурадыла. Жаннган отха, баргъан суугъа кёзлерингги къакъмай къарагъанча, бу ариулукъгъа да алай къарайса. Быллай субай къыз къатынгда болса, дунияны башында мындан сора бир зат да керек болмагъан сунаса. Къыз аллында ариулукъгъа, сейирликге, тамашалыкъгъа, деменгилиликге къууанады. Бастыгы, тюзлюкге, тазалыкъгъа, игиликге эм сюймеклике ийнанады. Жаш, алгъын къыз кёллю болуп, нени да унутуп тургъанлыкъгъа, энди ариулукъ жанында болгъанда, битеу жашауун сюймеклик бла ётдюрюкдю.

**БЕККИЛАНЫ Омар** .

Усталыкъ

# «Тилибиз айныр ючюн, анга биз бирча къайгъырыргъа керекбиз»

***Нальчикни бир-бир предметлени терен окъутхан тогъузунчу номерли мектебинде малкъар тилден бла адабиятдан дерсле берген устазларыбыз дайым да айырмалы болгъанлай келедиле. Аладан бири уа Бийчеккуланы Танзиляды. Ол сагъынылгъан школну башланнган классларына жюрюгенчиклеге дерсле берип келгенли жыйырма жылдан озгъанды, филология илмуланы кандидатыды.***

***Кёп болмай а «Педагог ищде 2022 жылда болдургъан жетишимлери ючюн» деген Битеуроссей усталыкъ эришиуде башха-башха регионлада хорлагъанланы тизмесине тюшюп, 200-мингсомлукъ грант эмда КъМРни Жарыкъландырыу эмда илму министерствосуну Сыйлы грамотасы бла саугъаланнганды.***

**– Танзиля Юсуповна, ачыгъын айтайыкъ, ана тиллени шахар мектепледе окъутхан тынч тюйюлдю. Быйыл кийирилген ФГОС-ла ол жаны бла сизге, бу дерсден юйретгенлеге, къалай болгъаныны юсюнден ангылатсагъыз эди?**

– Жангы стандартла – ала дерсге, аны къуралыууна, бардырлыууна кёп тюрлю жанындан къарагъа онг бередиле. Башхача айтханда уа, алада устаз сабийге берген болушлукъ окъуучуну хунери, алгъан билими да анга артда жетишимли болургъа, жашауу иги жанына бурулурча себеллик терине эс бурулады.

Аны бла бирге уа адамланы арасында, жамауат ичинде да кеслерин жюрюте билиуге тюшюндюрюуге да къайгъырылады. Педагог сабийге дерсде жол кёргюзтеди, аны жангы сейирлик затланы ачагъа итиндиреди эм юйретеди.

**– Сора быйыл жангы дерсликле хайырланылыргъа берилгендиле дей айтылады. Алай, биз билгенликден, ала алыкъа барысы да зарфха урулуп, биз юйренгген китаплача болуп чыгъарылмагъандыла. Алаймыды эмда ала бла ишлеген сизге къалайды?**

– Кертиди, жангы окъу китапла берилгендиле биринчиден башлап тёртюнчю классларгъа дери. Башхача айтханда уа, мен ишлеген башланнган школ саулай да дерсликле бла жалчытылыннгандыла. Алагъа программала да бардыла.

Озгъан жылда бизни мектебибиз бу китапланы окъутуда сынагъан школланы санында эди да, биз ала бла алгъадан да ишлеп башлагъанбыз. Быйыл а ала мектеплени барысына да берилгендиле. Кесибизни эндиге дери сынамыбызны да хайырлана, башланнган класслада ишлеген коллегам Къартлыкъланы Сафият Магомедова бла бирге жангы амалланы да бир бирге тюшюндюре ишлейбиз.

Бешинчи-онбиринчи класслада уа алыкъа ол эндиге дери болгъан дерсликле бла окъутадыла. Келир окъуу жылгъа жангылары хазыр боллукъдула деген ышанаулукъ барды.

**– Шахар школгъа жюрюген окъуучуна тилни дерсине ихламы бла келирча къаллай амалланы хайырланырыгъа боллукъду?**

– Хар къайсы сабий да оюнну сюеди. Аны себепли уа дерслени да ол халда къурап, сагъышландыргъан, эсни да айнытхан, жютюлендирген соруула бла ишле хазырлап берирге кюрешебиз. Оп заманда уа аланы сейирлери да къозгъаладыла, дерсде тири болургъа, аны ишине къатышыргъа да итинедиле, алай бла кёллери да кётюроледи.

Дагъыда халкъны кёлден чыгъармачылыгъында болгъан оюнларыбызны, тилбургъучланы, санауланы дегенча, аллай затларыбызны темагъа, дерсни муратына, борчуна да тийишлиликде анга келишдирип хайырланама. Ол амалла сабийлеге къыйын кёрюнмейдиле, терк эригип, арып да къалмайдыла. Алай бла миллетни эртгеден келген затларына тюшюнюп, эслеринде къаларыча да болады.

Ана тиллерин ири билмегенлеге уа ишлени алагъа къыйын болмазча, женгил даражада жараштырама. Алай бла дерсе кёллерин ачагъа кюреше, ана тиллеринден ёнгелемезлеринге къайырама.

Сабий тилни билмей эсе, терслик аны боюнунда тюйюлдю. ЖарсыуГъа, адамларыбызо орусча сёлешедиле, элде окъуна хал алай бла барады. Бирси тюрк халкъланы тиллери бла къаллай байламлыгъыбыз болгъанына эс бурмай, тилибизни кесибиз учузландыргъан этебиз.

Хар окъуучуну да сёлешгенинден окъуна эслепин турады аны юйюрюнде ана тил жюрютюлгени бла къалгъаны. Ненча тилни билсенг да, анча жашауну жашайса деп айтыла келеди. Мен а аланы билиу адамны мыйысын айнытханын да чертирик эдим. Аны бла бирге уа инсанны маданият жаны бла къылыгъы ариу болгъанын да.

**– Бюгюнлюкде ана тилибиз айныгъан угъай, сакъланып къалыр ючюн биз барыбыз да бирден не этерге борчлубуз деп сунасыз?**

– Кертисин айтханда, бу соруу, бусагъатдагъы болумубуз сагъыш этдиреди. Тилибиз унутула барса, аны бла бирге адет-тёрелерибиз, кесилигибиз, энчилигибиз да кете барадыла. Башханы къой, бир бирге болушлукъ этиу деген сезимибиз окъуна ёзгергенди, алгъынча тюйюлдю. Бошдан айтылмайды тилин тас этген халкъ кеси да миллетча жокъ болады деп. Нек degенде къайсы этносну да тилинде кёп зат сакъланады – аны кесинден башлап, тарыхъна, маданиятха, кёлден чыгъармачылыкъгъа дери да.

Адет-тёрелерибизни айтсакъ, эсимдеди, элибизде бир тишырыу болуучу эди, ол ышарыт, ариу сёлешиучюсю. Аны айтханым, эрттегилилерибиз кеслерини кыылыкълары бла да юйрете билгендиле ёсюп келген тёлюню, сен манга оноу нек этесе degен да болмагъанды. Керек жерде айтылгъан тюз сёзню, айыпны, махтауну да кесини оруну, къыйматы да болгъанды.

Таматала жууаплылыкъларын сезе, ол ангыламлагъа ызларындан келгенлени да тюшюндюре билгендиле. Нек degенде намыс зте билиу – ол жаланда гитчелени боюнларында болгъан зат тюйюлдю. Абаданда да юйюрде, ишде да болсун, бир бирге хурметге, кёз-къулакъ болуугъа эс бурургъа тийишлидиле.

Бу айтылгъан затла барысы да тилибиз, миллет энчилигибиз бла да къаты байламлыдыла. Дагъыда къол хунерибизни сакъларгъа керекбиз. Ол да бизни кесилигибизни ачыкълайды. Биогюнлюкде бирбир адамларыбыз эрттегилилерибизни юйлерине ушатып журтла ишлегенлери да хычыуунду. Аллай затланы тышындан келгенле кёрселе да, бизни ким болгъанлыбызны биледиле, маданиятыбызны кёредиле.

Сора белгили адамларыбыз жашап тургъан мекямлагъа, сёз ючюн, Нальчикде Малкъарукъланы Дадашну юйюча, эс бурулса, ала оюлмай, бузулмай тарыхда сакъланырына къайгъырылса, туристлеге да сейирди, кесибизге да къыйматлыды.

Тил ариулай, шатыклай сакъланыр ючюн а ана иги билген адамларыбыз жазгъан китапла керекдиле. Былайда жаланда адабият чыгъарманла айтмайма. Ала (китапла) тарых, маданият магъаналы, жашауну бирси бёлюмлерин ачыкълагъан илму къыйматлы ишле да болсунла.

Жаланда аланы малкъар тилни терен билген, миллетибизни ышанларын, жашау турмушун да ачыкълай билген адамларыбыз жазсала, ала сакъланнган, окъупган да этерикдиле. Биз да халкъбыз degен миллетте уа тилинде таза сёлешген эмда аны жазмада жайырлана билген устазла, жазыччула, журналистле, жамауат ишчиле да керекдиле. Башхача айтханда уа, тилибиз сакъланыр, айныр ючюн да биз барыбыз да биригирге борчлубуз.

**– Бюгюнлюкде бир-бир экспертле Шимал Осетия-Алания ана тилле бла байламлы бардыргъан сынамны (битеу предметлени да ёз тилде окъутуу) юсюнден башха-башха кёз къарамларын билдиредиле. Бизде да болгъан зди аллай сынам токъсанынчы жыллада. Алай эсе да, ол кесини къыйматын ачыкъламагъанды дегенле бардыла. Бу жаны бла байламлы сизни оюмугъуз а къалайды?**

– Ол терсди деп сунама. Нек дегенде бизни тилибизде терминлени кёбюсю жокъду. Алай бла сабийле жаланда къыйналгъан, чырмалгъан этедиле. Дагъыда биз къыралны ичинде жашасакъ, окъуучула да анда тохташтырылгъан низамгъа тийишлиликде артда экзаменле да берирге керекдиле. Ала сынауланы сора къалай ётерикдиле, ол къатышлыкъ боллукъду.

Окъутууубуз биогюнлюкдеча болса да, аны хатасы жокъду. Эртгеден тохташлыдыгъан, тюшюнген да ыз бла барабыз. Жаланда сабийниана тилге сюймеклигин ёчюлтмей, аны биотюнда айныгъыргъа борчлубуз. Ол хар дерсден да кесине бир жангы зат алып, андан къууанып кетерча этергге тийишлибиз. Алай болуруна къайгъырыгъан къурулгъа керекбиз.

**– Мектепде дерсле бергенден сора уа не бла кюрешесиз?**

– Башха устазла да хайырланырча, сынамымдан алагъа керекли затла тюшюнюрча, дерслериме дел хазырлагъан юлгюлеримни интернетге салама. Дагъыда малкъар тилни окъургъа-билиргге изгеле бирси миллетлени келечиларине ишле да жарашдырама. Аланы да интернетге табаргъа боллукъду. Къазахстанда жашагъан бир ненча юйюр да, ала андан бери къайтмай къалгъанларыбыздандыла, сабийлери тауча билселе сюедиле да, аланы да юйретеме.

Биринчи, ючюнчю, онбиринчи класслагъа устазлагъа болушлукъгъа дей методикалы пособияла жарашдыргъанма. «Малкъар тилге юйретебиз» (3,11 классла) деген китапланы да хазырлагъанма.

Илму бла кюрешгеним а усталыкъ хазырлыгъым тийишли даражада болуруна себеллик этгенлей турады. Аны ючюн а бу ызда статьяла да жазама, ала Гуманитар тиитиуле бардыргъан институтну жыйымдыкъларында басмаланадыла.

Ушакъы **МОКЪАЛАНЫ Зухура** бардыргъанды.

Тынгылылыкъ

# «Ишими жаратханым, жамауатымы ыразылыгъы да кёллендиредиле мени»

Бабугентни адамларыны атындан телефон бла сёлешип, бу элни амбуларориясында кёп жылланы бет жарыкълы ишлеп тургъан фельдшер Макытланы Азнорну къызы Зухураны юсюнден жазарыбызны тиледиле. Таулу тиширыугъа ыразы болуп сёлешгенлеге уллу кёллюлюк этмей, толу хапар билир мурат бла Бабугентге барып, талай адам бла тюбешеме. Сагъат тогъуз болмагъан эди элни амбуларориясына келгенимде. Зухураны сорама. «Ол саусузгъа кетип турады», – дедиле.

Аны сакълай, талай адам бла сёлешеме. Туменланы Халимат соруууму ахырына жетдиргинчи окъуна: «Зухура бу элде жашагъан хар адамны энчи жууугъуду, аны гитче-уллу да сюебиз, - дейди.- Хар саусузгъа эринмей, ишчи заманда къой да, андан тышында да дарман берирге, укол этерге угъай демейди. Бирде аны сёзюю, жарыкъ кюлгени не дармандан да игиди. Саусузгъа барса, ауруугун жукъдурур деп къоркъмай, къаршы адамынча къучакълап, ариу айтып кёллендиреди. Элни жамауаты, эрттеди, кечди деп къарамай, ауругъаны болгъан Зухурагъа сёлешебиз. Аны телефон номери болмагъан хазна адам болмаз элде».

Бизни ушагъыбызгъа Аппайланы Фатима кёшулады. «Зухура иги адам болмай къалыр амалы да жокъ эди. Черек районда аны атасы Азнорну (жаннетни болсун) намысы биймкде жюрюгенди, анасы Бёзюланы Ларисагъа да эллиле уллу хурмет этедиле. Ол шёндю къызы ишлеген жерде алтмыш жыл чакълы урунгланды, жамауатха жарап тургъанды. Зухура да, окъуучу къызыл дипломгъа бошап, элге къайтып, анасы бла ишлеп, андан кёп затха юйреннгенди. Тамата тёлю бюгюн да Ларисагъа ыразылыкъларын билдиргенлей турады. Уллугъа уллуча, гитчеге гитчеча сёлеше билгенди, аны къыйыны тиймеген юй жокъду мында», – дейди ол.

Биз да алай ушакъ эте тургъаныбызлай, амбуларориягъа уллайгъан тиширыу акъыртын кирди. Аны аллына чыгъып, кабинетледен бирине ашырдыла. Ол андан чыкъгъанлай, аны сакълап тургъан жаш адам, къолтугъуна кирип, тышына чыкъдыла. Мен да аланы ызларындан барып: «Былай терк нек кетип къалдыгъыз?»-деп сорама. «Укол этерге, капельница да салыргъа керек эдиле да, Зухурадан башхагъа этдирмейме да, андан кетип барама. Анга юйден сёлеширме. Экинчи тилетдирмейди, сау къаллыкъ, чапханлай айланады»,-дейди Таукенланы Зоя.

«Аны аллай ата- ана ёсдюргенди! Алагъа эллиле берген сынауну айтып бошаргъа къыйынды. Ниетлери ариуча, ич дуниялары да аламат. Азнор бла Лариса эки иги сабий ёсдюргендиле. Жашлары Арсенни да таныгмагъан жокъду республикада. Къайда да жарыкълыкъны, той- оюнну жая айланнган сюйген адамыбыз»,- деп къошады ол дагъыда.

Биз да хапар айта тургъаныбызлай, Зухура келип къалды. Сёз нёгерими кёргенлей, аны къучакълады. «Жарсыма, ишден бара, къайтырма», – деп, уллайгъан тиширыуну ашырып, манга бурулду. Биз, чай ичип, саулукъ сорып, кёп олтурдукъ. Кесини юсюнден айтыргъа ахыры бла да унамады. Алай бир эллилерини юслеринден а сюйюп айтды. «Алача иги бир жерде да болмаз. Мында 1984 жылдан бери ишлейме да, жашауууму артха буруп, не болуп, къайда ишлерик эдинг деселе, бир затны да тюрлендирлик тюйюл эдим», – дейди.

«Бош заманынгда уа не бла кюреширгe сюесе», – деген соруууна ол, ышарып: «Бош заманым болса уа, – деди. – Сагъат алтыдан бери элде амалсыз саусузланы жокълап айланама, кимине укол этип, кимине капельница салдырып келеме, мындан ингирге да ненчасына чабаргъа керек боллукъду. Бирде асыры арыгъандан, аякъларым тутмай да тохтайдыла. Алай ишими сюйгеним, жамауатымы ыразылыгъы да мени кёллендиреди, кючкъарыу да береди», – дейди ол.

Элде Зухураны тюз атын кёпле билмейдиле, анга «бизни Зуля» дейдиле. Ол Атабийланы Толик бла бир жаш бла эки къыз ёсдюргендиле, ючюсю да юйленнгедиле. Энди ала сегиз туудукъгъа аппа, амма болуп, къадарларына кууананып жашайдыла.

**ШАУАЛАНЫ Разият.**

Тутушуу

# Гёжефлерибиз – эм кючлюле

Нальчикде грек-рим тутушуудан СКФО-ну чемпионаты бардырылгъанды. Анга бизни республикадан, Къарачай-Черкесден, Дагъыстандан, Чеченден бла Шимал Осетия-Аланиядан 110-дан аслам гёжеф къатышхандыла, ала 10 ауурлукъ къауумда тутушхандыла.

Битеукоманда эсепде Къабарты-Малкъарны къауууму, эм кёп майдал кытыпл, биринчи жерде орналгъанды. Эм кючлюлени санына Кациланы Абдурахман (63 кг), Адам Гаужаев (67 кг), Марат Кампаров (130 кг) эм талай башха спортчу киргендиле. «Кюмюшлени» бла «доммакъланы» Беслан Огъурлиев (55 кг), Альбиян Шомахов (87кг), Хазрет Кипов (55 кг), Индрейланы Кантемир (72 кг), Залимхан Жуков (77 кг) эм башхала алгъандыла.

Битеукоманда эсепде экинчиле Дагъыстанны келечилери, ючюнчюе уа Чеченни къауууму болгъандыла.

**КУЛЬЧАЛАНЫ Зульфия.**

Сайлау

# Жарым миллион сом бла ким саугъаланырыкъды?

Кёп болмай Къабарты-Малкъар къырал университете «УМНИК» онунчу битеуроссей жаш тёлю илму-инноваациялы конкурсну чеклеринде «Жаш алимлени къыйматлы проектлери» деген конференция ётгенди. Аны эсеплерине кёре жарым финалгъа къайсы проектле чыкъгъанлары белгили болгъанды.

Алай бла илму-техника жаны бла гитче предприятияланы айнытыу фондну жоруклъарына кёре алты проект кёргюзтюлгенди: «Цифралы технологияла», «Медицина эм саулукъ сакълауну технологиялары», «Жангы материалла эм химия технологияла», «Жангы приборла эм акъыллы производство технологияла», «Биотехнологияла» эм «Ресурсланы аягъан энергетика». Къабарты-Малкъардан а Бейтуугъанланы Исмайылны «Къабарты-Малкъарны хауасына келишген дарман ёсдюрюу амалла», Бостанланы Диананы битимлени «Зыбыр къалгъан-къулгъанла тёгюлген жерни тазалауну къорхъуусуз технологиялары» проектлери эм Саблиров Ахмедни, Саральпова Наираны, Хакулов Ибрагимни, Хажироков Астемирни, Коков Тамерланны, Апажева Алинаны ишлери да айырмалылагъа саналгъандыла.

Финалда аслам эс проектни коммерция жаны бла къыйматлылыгына эс буруллукъду. Он санда анга рынокда къаллай сурам болгъанына, башхаладан энчилигине эм импортну алышындырыугъа жарарыгына бла къаллыгъына. Аны бла бирге проектни авторуну квалификациясына уллу магъана берилликди.

Республикалы жюриде власть оргъанланы, бизнесни эм коммерциялы организацияланы келечилери боллукъдула. Конкурсну ахыр кесеги быйыл 24 декабрьде 10 сагъатда Къабарты-малкъар къырал университетде ётерикди.

**МАГОМЕТЛАНЫ Сулейман.**

Къошакъ билим беру

# Хунерликлерин ёсдюрюрге – тап онгла

Нальчикде сабийлени бла жаш тёлюню чыгъармачылыкъларыны республикалы юйюнде мектепчиле тюрлю-тюрлю кружоклагъа, секциялагъа жюрюп, усталыкъларын, билимлерин да ёсдюрередиле. Аны директору Клара Адальбиевна Калмыкова айтханнга кёре, бери алты мингден артыкъ сабий жюрюйдю, аланы хар бирине да мында жюреклери тартхан иш бла кюреширгe тап онгла къуралгъандыла.

Башланнган класслада окъугъанла къудурет, туугъан жерибизни тарыхы бла шагъыбей боладыла, тепсерге, жырларгъа юйренедиле. Аладан абаданыракъла уа, химия, биология деген къыйын предметледен билимлерин ёсдюредиле. Медицина усталыкъны сайлагъанла уа вузлагъа экзамеплени жетишмили берединe.

– Ингилиз тилге бла информатикагъа жюрюген жашланы бла къызланы саны бютюнда кёпдю. Ала шёндюгю заманнга келишген компьютерледе ишлейдиле, аланы Къабарты-Малкъар къырал университети преподавательери юйретедиле, – дейди Клара Адальбиевна.

Мында тамата классланы окъуучуларына вузлагъа кирирге хазырлагъан школ ишлегенли да онбеш жылдан артыкъ болады. Аны дагъыда физика, химия, математика эмда экономика бёлюмлери бардыла. «Бери келген къайсы сабийге да жарыкъ тюбейбиз, хар керекледи бла тынгылы жалчытылыннган классларыбыз бардыла, ырысхы-техника онгларыбыз да игидиле», – дейди сабий чыгъармачылыкъ юйню таматасы.

**ХОЛАЛАНЫ Марзият.**
Суратны автор алгъанды.

Билдириуле

## Интернетни къоркъуусуз хайырланырча

Быйыл 29 ноябрьден башлап 26 декабрьге дери «Къоркъуусуз интернет» деген битеуроссей олимпиада бардырылады. Анга 1-9-чу классланы окъуучуларын къатышырга чакъырадыла, дегендиле КъМР-ни Цифралы айныу министерствосунда.

Бу Олимпиаданы школчулада цифралы билимни кючлендирир, аланы интернетни къоркъуусуз хайырланырга юйретир хыйсан бла къурагъандыла. Айтылгъаныча, анга битеу регионладан биринчиден башлап тогъузунчу классха дери школчула къатышырга боллукъдула. Аны ючюн Интернетте къошулгъан компьютер неда планшет болургъа керекди къолларында.

Олимпиадагъа къатышыу хакъсызды. Сабий аны школда, сюйсе уа юйюнде да ётерге эркинди. Жаланда **https://safenet.uchi.ru** сайтха кирип, эсепге тюшергe керекди.

## Ахчаны жюрюте билемисиз?

Финанс билимлилик жаны бла Битеуроссей онлайн-зачёт бу айны онбешинчисине дери бардырыллыкъды. Анга ким сюйсе да къатышырга эркинди, дегендиле Къабарты-Малкъарны Экономиканы айнытыу министерствосунда.

Бу зачёт бешинчи жыл барады. Быйыл а аны инсан жаланда кеси угъай, юйюрю бла бирге ётерге боллукъду. Соруулану къыйынлыкъларына кёре зачёт эки тюрлю халда бардырылады.

Алай бла, **https://www.finzachet.ru/** сайтха киргенлеге вкладланы, кредитлени, страхованияны юсюнден соруулададан сора, предпринимательге деп финанс амалла, пенсияла, инвестициялa бла байламлы тюрлю-тюрлю тестле да бардыла. Бу ишге ким сюйсе да къатышырга боллукъду, ол санда гитче классладa окъуучуланы да чакъырадыла, ала да финансланы юслеринден билимлерин сынап кёрюр ючюн.

Тестлени ётген хар адамгъа энчи эсгертиуле этиллик-диле. Сынаудан жетишимли ётгенле уа сертификатла кьоллу боллукъдула.

Тюбешиу

# Хар кюн тюбеген чырмауланы юслеринден айтхандыла

Сакъатланы халкъла аралы кюнюнде Элбрус районда «Биз биргебиз» чыгъармачылыкъ арада «Жетишимге жол» деген темагъа «тёгерек стол» бардырылгъанды. Ол саулукъларына кёре чекленнген онглары болгъан сабийлеге жамауатны эсин бурур мурат бла къуралгъанды.

Тюбешиуге Элбрус районну бла Тырныауузну администрацияларыны къуллукъчулары, билим бериу учреждениялары бла жамауат биригиулени келечилери, ОМВД-ны полициячылары да къатышхандыла.

Сёз саулукъларына кёре чекленнген онглары болгъанла хар кюн тюбеген чырмауланы юслеринден баргъанды. «Тёгерек столгъа» къатышханла этген предложениялa эсгертиулеге кийирилгенди.

Полициячыла уа, алары арасында ОМВД-ны башчысыны орунбасары Беккиланы Магомет эм жамауат советни келечиси Газаланы Зухура суратланы эм чыгъармаланы «Мен жюрегим бла дуниям кёреме» эм «Жашау аламаты» конкурсларында хорлагъанланы саугъалагъандыла.

Тюбешиу Тырныауузну 1-чи номерли школунда «Энчи сабий» арада андан ары баргъанды. Къонакъла анда юйреннгген сабийле эм аланы ата-аналары бла ушакъла бардырыгъандыла. Право низамны сакълаучула жыйылыугъа къатышханлагъа эсде къаллыкъ саугъала бергендиле.

**ТОКЪЛАНЫ Фатима**
хазырлагъанды.

Росгвардия

# Жигитлеге баш ургъандыла

Белгисиз солдатны кюнюнде Росгвардияны Нальчикде бёлюмюню ведомстводан тышында къалауурлары эсгериу жумушлагъа къатышхандыла. Ала Нальчикде 9-чу номерли школну арбазында Уллу Ата журт урушну жыллларында окъуу учреждениясы къоруулау сермешлеге жан берген аскерчилеге орнатылгъан эсгертмеге гюлле салгъандыла.

– Жарсыугъа, Ата журтубузну къорулаучуларыны арасында белгисиз тас болгъанла кёпдюле. Алай аланы атларын ёмюрлюк этерге, жигитликлерин ёсюп келген тёлюлеге юйретирге керекди. Биз батыр аскерчилени атларына тийишли болур ючюн къолдан келгенни этерикбиз,-дегенди полициясы тамата сержанты Атабийланы Муслим.

**ТИКАЛАНЫ Фатима**
хазырлагъанды.

УЧРЕДИТЕЛЬЛЕ: КЪАБАРТЫ-МАЛКЪАР РЕСПУБЛИКАНЫ ПАРЛАМЕНТИ БЛА ПРАВИТЕЛЬСТВОСУ

Баш редактор
КЪОНАКЪЛАНЫ Хасан

РЕДКОЛЛЕГИЯ:
ТЕКУЛАНЫ Хауа
(баш редакторну орунбасары),
ЖАНГУРАЗЛАНЫ Нажабат
(баш редакторну орунбасары),
ТОКЪЛУЛАНЫ Борис
(жууаплы секретарь),
МУСУКАЛАНЫ Сакинат,
ТИКАЛАНЫ Фатима,
ТРАМЛАНЫ Зухура,
УЛБАШЛАНЫ Мурат.

ТЕЛЕФОНЛА:
Редакторну приёмныйи – 42-63-01.
Баш редакторну орунбасарлары – 42-38-21, 40-04-82.
Жууаплы секретарь – 40-03-24.
Секретариат – 40-93-62. Корректорла – 42-63-52.

РЕДАКЦИЯНЫ БЁЛЮМЛЕРИ:
Политика эм право – 42-24-02, 42-67-68.
Экономика – 42-66-73.
Культура – 42-66-76.
Социал ишле – 42-75-82, 40-59-18.
Курортла, туризм эм спорт – 40-39-93, 42-66-71.
Окъуучула бла байламлыкъла жюрютюу эм жазылыу – 42-37-94.
Энчи корреспондент – 42-68-72.
Операторла – 42-66-85, 40-28-97.

Редакция авторла бла къагъыт жюрютмейди. Къол жазмалагъа рецензия этилмейди эм ала артха къайтарылмайдыла.
Газетде басмаланнган материаллада айтылгъан оюмла редакцияны оюму бла келишмезге боллукъдула. Алада айтылгъан хар зат ючюн Россей Федерациясы Басманы юсюнден законуна тийишлиликде материалланы авторлары кеслери жууаплыдыла.

Редакция авторладан 400 газет тизгинден (машинка бла жазылгъан 5–6 бет) кёпню алмайды.

Газет Связьны, информация технологияланы эмда асламы коммуникацияланы ишлери жаны бла федерал надзор службаны (Роскомнадзорну) Къабарты-Малкъарда управлениясында 2016 жылда 19 декабрьде регистрация этилгенди.
Регистрация номер —ПИ № ТУ07-00118. Индекс - П 5893

Газетни басмагъа "КъМР-Медиа" ГКУ-ну компьютер службасы хазыр этгенди.

Газет "Издательство "Южный регион" ООО-ну типографиясында басмаланнганды. Ставрополь край, Ессентуки ш., Никольский орам, 5а

Газетлени иелерине тиешли КъМР-ни почта связьны федерал Управлениясы жууаплыды.
Телефонла: 76-01-21

Газетлени розницагъа сатыу ючюн КъМР-ни "Роспечать" акционер обществосу жууаплыды.
Телефон: 42-69-34

Газет айыкъда ю керек чыгъады – геуюрге, орта, шабат кюнледе.

Номерге графикге кёре 19.00 сагъатда къол салынады. 20.00 сагъатда къол салынгъанды

ГАЗЕТНИ НОМЕРИН ЧЫГЪАРГЪАНЛА:
Османланы Хыйса – дежурный редактор; Кучукланы Сафият, Кетенчиланы Зульфия – жууаплы секретарьны орунбасарлары; Ахматланы Люаза (1,2-чи бетле), Зезаланы Лида (3,4-чю бетле) – корректорла.

Тиражы 1451 экз. Заказ № 2438
Багъасы 10 сомду.

РЕДАКЦИЯНЫ ЭМ ИЗДАТЕЛЬНИ АДРЕСИ:

360000, Нальчик шахар, Ленин атлы проспект, 5
электрон почта:
elbor_50@mail.ru